

MINISTERSTWO ROLNICTWA
i ROZWOJU WSI

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI
ŻYWNOŚCIOWEJ

NR
12

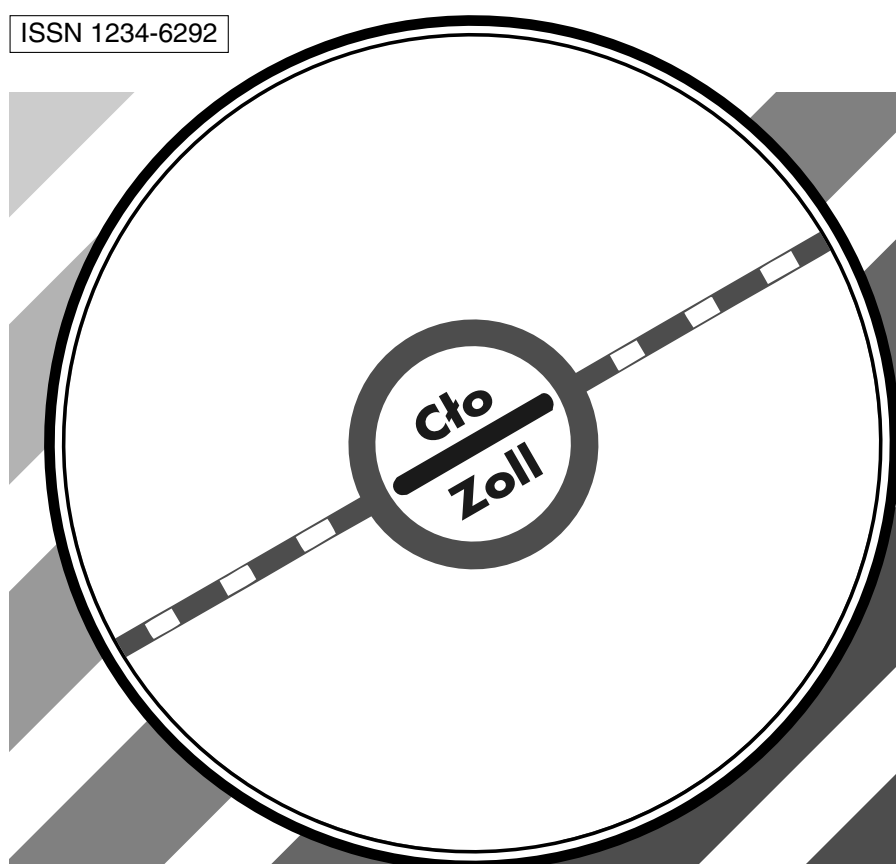
HANDEL ZAGRANICZNY PRODUKTAMI ROLNO-SPOŻYWCZYMI

stan i perspektywy

ISSN 1234-6292

**RAPORTY
RYNKOWE**

GRUDZIEŃ 2000

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Ogólna ocena handlu zagranicznego produktami rolno-spożywczymi – *B. Nosecka*
- III. Stan i perspektywy handlu zagranicznego wybranymi produktami rolno-spożywczymi
 1. Zboża – *W. Łopaciuk*
 2. Produkty upraw oleistych – *W. Dzwonkowski*
 3. Cukier i przetwory – *P. Szajner*
 4. Ziemniaki i przetwory – *W. Dzwonkowski*
 5. Owoce i przetwory – *B. Nosecka*
 6. Warzywa i przetwory – *A. Bugała, B. Nosecka*
 7. Mleko i przetwory – *P. Szajner*
 8. Żywiec i mięso wołowe – *D. Rycombel*
 9. Wieprzowina – *D. Rycombel*
 10. Żywiec i mięso baranie – *D. Zawadzka*
 11. Żywiec i mięso końskie – *D. Zawadzka*
 12. Drób – *B. Nosecka*
- IV. Aneks

**Przy publikowaniu fragmentów raportu oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Raport przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel.: 827-36-64

AUTORZY:

dr Bożena Nosecka
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 553

mgr Anna Bugała
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 440

mgr Wiesław Dzwonkowski
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 616

mgr inż. Wiesław Łopaciuk
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 719

mgr inż. Danuta Rycombel
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 553

mgr inż. Piotr Szajner
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 719

mgr Danuta Zawadzka
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 448

mgr inż. Tadeusz Żurawski
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 514

Raport zatwierdziła w dniu 5.12.2000 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Marian Brzóska (sekretarz), Tadeusz Chrościcki, Eugeniusz Gorzelak, Teresa Jabłońska-Urbaniak, Wojciech Józwiak,
Ryszard Kreft, Ewa Król-Pol, Jan Małkowski, Krzysztof Materko, Bożena Nowicka, Roman Urban, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejny raport wydany będzie w czerwcu 2001 r.

W serii Raporty Rynkowe w najbliższym czasie ukaza się:

1. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /19/ • marzec 2001,
2. Rynek pasz /9/ • kwiecień 2001,
3. Rynek mleka /20/ • kwiecień 2001,
4. Rynek ziemniaka /19/ • kwiecień 2001,
5. Rynek drobiu i jaj /19/ • maj 2001,
6. Rynek cukru /19/ • maj 2001,
7. Rynek mięsa /20/ • maj 2001,
8. Rynek zbóż /20/ • maj 2001,
9. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /13/ • czerwiec 2001,
10. Rynek rzepaku /19/ • czerwiec 2001,
11. Rynek ziemi rolniczej /4/ • czerwiec 2001,
12. Rynek owoców i warzyw /18/ • lipiec 2001,
13. Popyt na żywność /2/ • grudzień 2001.

W I połowie 2000 r. w wyniku większego przyrostu wartości importu niż eksportu pogorszyło się o ponad 520 mln USD ujemne saldo obrotów towarowych w polskim handlu zagranicznym i wyniosło 8.8 mld USD. W handlu produktami rolno-spożywczymi miała natomiast miejsce redukcja zarówno eksportu jak i importu. Import obniżył się bardziej niż wpływy z eksportu, a ujemne saldo obrotów zmniejszyło się do 436 mln USD wobec 462 mln USD w I połowie roku poprzedniego. Relacja deficytu do wpływów z eksportu była w handlu zagranicznym produktami rolno-spożywczymi korzystniejsza niż w handlu ogółem (odpowiednio 39 i 60%). Wyższy też był w handlu rolno-spożywczym wskaźnik pokrycia wartości importu eksportem (72 i 63%). Równocześnie udział ujemnego salda w handlu produktami rolno-spożywczymi w ogólnym ujemnym saldzie polskiego handlu zagranicznego zmniejszył się w I połowie 2000 r. w porównaniu z I połową 1999 r. z 5.6 do 4.9%, a w skali całego roku wyniesie 4-4.5% i będzie nieznacznie wyższy niż w latach poprzednich. Można więc stwierdzić, że w 2000 r. handel rolno-spożywczy w zasadzie nie pogarszał ogólnych wyników handlu zagranicznego.

Korzystniejsze saldo obrotów produktami rolno-spożywczymi w I połowie 2000 r. w porównaniu z I połową 1999 r. wynikało w dużym stopniu z poprawy relacji średnich cen w eksporcie i w imporcie. Przeciętne ceny w polskim eksporcie, głównie w wyniku wzrostu udziału produktów droższych (o wyższym stopniu przetworzenia) zwiększyły się aż o 36%, a średnie ceny w imporcie w następstwie nadprodukcji na światowych rynkach wielu produktów (zboża, cukier, owoce, warzywa, artykuły mleczarskie, produkty oleiste) obniżyły się o 28%. Wzrost średnich cen w eksporcie zdecydował o tym, że spadek wpływów z eksportu produktów rolno-żywnościowych był w I połowie 2000 r. znacznie mniejszy niż jego wolumenu – odpowiednio o 6 i 32%. Z kolei niższe ceny w imporcie wpłynęły na obniżenie o 6% wydatków na import, przy zwiększeniu globalnych rozmiarów przywozu o 20%.

W I półroczu 2000 r. obniżyły się wpływy z eksportu większości produktów rolno-spożywczych. Był to efekt: niższych zbiorów krajowych, dekonunktury na światowych rynkach wielu produktów i nadal ograniczonych możliwości lokacyjnych na rynkach wschodnich. Najbardziej spadły wpływy z eksportu nieprzetworzonych produktów roślinnych (zboż, nasion oleistych, warzyw) a także produktów mleczarskich i żywych zwierząt. Wzrosła natomiast wartość eksportu: przetworów cukierniczych, koncentratów owocowych, świeżych i schłodzonych owoców oraz przetworów grzybowych.

Spadek wydatków na import był wypadkową zwiększenia przywozu: zbóż, nasion oleistych, niektórych wyrobów mleczarskich (mleka w proszku, masła, serów), ryb i ich przetworów oraz spadku importu większości przetworzonych produktów roślinnych (olejów, margaryn, wyrobów cukierniczych, przetworów z ziemniaków i warzyw) a także kawy, herbaty i ich pochodnych oraz owoców świeżych, tytoniu i papierosów. W strukturze przywozu wyraźnie zmniejszył się udział wyrobów tytoniowych, kawy, herbaty i ich pochodnych, zwiększyło się natomiast znaczenie zbóż i ich przetworów oraz przetworów z mleka. W I połowie 2000 r. w porównaniu z I połową roku poprzedniego największe było pogorszenie ujemnego salda obrotów w handlu zbożami i ich przetworami i dodatniego salda w obrotach produktami mleczarskimi. Poprawę salda obrotów notowano w handlu cukrem i jego przetworami, produktami zwierzęcymi (bez ryb) i wyrobami tytoniowymi.

Zmniejszenie importu wielu produktów, szczególnie konkurencyjnych dla produktów krajowych, w dużym stopniu wynikało z zaostrożenia kontroli przywozu poprzez: rozszerzenie listy produktów objętych licencjami, kwartalny podział kontyngentów preferencyjnych, ustalenie maksymalnej ilości produktów, która mogła być sprowadzona w ramach jednego pozwolenia. Ponadto w imporcie wieprzowiny, zbóż, masła, cukru i rzepaku obowiązywały (w przywozie poza kwotami preferencyjnymi) wysokie cła związane w WTO.

W I półroczu 2000 r. nie notowano istotniejszych zmian w strukturze geograficznej polskiego eksportu. Udział b. ZSRR obniżył się nieznacznie bo z 27 do 26%, udział UE utrzymał się na poziomie 46%. Trzeba tu dodać, że UE odzyskała czołową pozycję w polskim eksporcie rolno-spożywczym w 1998 r., po dwu latach dominacji w strukturze sprzedaży rynków wschodnich. W I półroczu 2000 r. kraje CEFTA i rozwijające się uczestniczyły w polskim eksporcie, podobnie jak w I półroczu 1999 r. w 11 i 9%. Nieznacznie z 6 do 7% zwiększył się udział pozostałych krajów rozwiniętych. Relatywnie niewielkie zmiany w geografii obrotów wynikały ze zbliżonego co do skali obniżenia wartości eksportu do wszystkich (poza pozostałymi krajami rozwiniętymi) ugrupowań krajów.

W I połowie 2000 r. obniżył się import zarówno z krajów rozwiniętych gospodarczo (UE, EFTA i pozostałe) jak i z krajów rozwijających się. Wyższy był jedynie przywóz z krajów CEFTA i b. ZSRR, stąd udział tych obszarów zbytu zwiększył się w imporcie polskim odpowiednio z 9 i 2 do 11 i 4%. Udział UE zwiększył się z 48 do 49%, natomiast krajów rozwijających się spadł z 31 do 27%.

W efekcie tych zmian pogorszyło się dodatkowo saldo w obrotach polskiego handlu zagranicznego z krajami b. ZSRR a także z krajami EFTA. W obrotach z pozostałymi ugrupowaniami krajów, w wyniku większego obniżenia wydatków na import, niż wpływów z eksportu nastąpiła poprawa salda obrotów, przy czym w handlu z pozostałymi krajami rozwiniętymi saldo to było dodatnie, wobec przewagi importu nad eksportem w I połowie 1999 r. na poziomie 29 mln USD. W I półroczu 2000 r. nadal największy deficyt obrotów notowano w handlu z krajami rozwijającymi się i z krajami UE.

Utrzymujący się regres na rynkach wschodnich, przy równoczesnym braku działań promocyjnych w polskim eksporcie a także spadek zbiorów większości upraw w 2000 r. wpłynęły na relatywnie niski poziom eksportu rolno-spożywczego również w II połowie 2000 r.

W porównaniu z II połową roku poprzedniego niższe były przede wszystkim wpływy z eksportu nieprzetworzonych produktów roślinnych – a głównie zbóż, nasion rzepaku i warzyw a także cukru, przetworów owocowych oraz przetworów oleistych. Utrzymała się także tendencja spadkowa w eksporcie mięsa wieprzowego i jego przetworów. Wzrost eksportu dotyczył relatywnie niewielkiej grupy produktów a głównie: mleka w proszku, owoców schłodzonych i melasy. Spadkowi eksportu rolno-spożywczego towarzyszyło równoczesne obniżenie wydatków na import a decydujące było tu zmniejszenie przywozu produktów mleczarskich a także owoców i ich przetworów.

Szacuje się, że w II połowie roku zarówno eksport jak i import produktów rolno-spożywczych obniżyły się

w porównaniu z II połową roku poprzedniego o ponad 200 mln USD. W całym 2000 r. eksport spadł o ok. 300 mln USD a import o 310-320 mln USD. Nieco większy spadek wydatków na import niż wpływów z eksportu zdecydował o tym, że ujemne saldo obrotów w 2000 r. było nieznacznie, bo o ok. 15 mln USD niższe niż w roku poprzednim i ukształtowało się na poziomie ok. 690 mln USD.

Według wstępnych prognoz ujemne saldo obrotów produktami rolno-spożywczymi w I połowie 2001 r. będzie zbliżone do ukształtowanego w I połowie 2000 r. i wyniesie 435-440 mln USD. Przewiduje się, że zarówno wpływy z eksportu jak i wydatki na import nie będą znacznie odbiegały od notowanych w pierwszej połowie bieżącego roku.

Na rozmiary polskich obrotów w I połowie 2001 r. relatywnie niewielki wpływ będzie miało spodziewane wprowadzenie w życie od 1 stycznia przyszłego roku umowy o liberalizacji wzajemnych obrotów między Polską a UE. Po stronie eksportu wynikało to będzie z ukształtowanej struktury produkcji w sezonie 2000/2001 a także istnienia szeregu uwarunkowań (głównie jakościowych) związanych z możliwością wykorzystania zwiększonych kwot preferencyjnych. Równocześnie likwidacja subsydiów w eksporcie do Polski nie będzie sprzyjała wykorzystaniu kwot preferencyjnych przewidzianych w eksporcie z UE do Polski. Skutki wzajemnej liberalizacji obrotów ocenić będzie można po co najmniej półrocznym okresie jej obowiązywania, tj. po I półroczu przyszłego roku.

SUMMARY

Due to higher increase of import expenditure than export revenue the negative balance of Polish foreign trade in the first half of the year 2000 deteriorated to 8,8 bill USD. At the same time there was a reduction in both agricultural import and exports. However the value of imports declined more than export revenue. Thus the negative balance of foreign trade in agricultural products improved to 463 mill USD versus 462 mill USD recorded in the first half of 1999. Regarding agricultural trade the ratio of deficit to export revenue was higher than in case of overall trade (respectively 39 and 60%). Also the ratio of import expenditure to export revenue was more reasonable for agricultural products than for overall trade (respectively 72 and 63%). Accordingly the contribution of the negative balance of trade in agricultural products in the overall balance of trade declined from 5,6% a year ago to 4,9% in the first half of the year 2000 and by the end of the year would amount to some 4-4,5%, which was slightly higher than observed in the previous seasons. Therefore we can assume that agricultural trade in the year 2000 do not deteriorate overall results of Polish foreign trade.

The improvement in the balance of trade in agricultural products resulted mainly from better relations of average import and export prices. Average prices in Polish exports increased by 36% (mainly due to increased contribution of expensive, processed products in total trade), while average import prices declined by 28% because of rise in world production (grains, sugar, fruits, vegetables, dairy products, oilseeds).

Increase of average export prices caused that decline in export revenue in the first half of the year 2000 was significantly lower than in terms of volume -by 6 and 32% respectively. On the other hand lower import prices led to decline in import expenditure by 6% with increased imports by 205 in terms of volume.

The revenue on exports of majority of agricultural products declined in the first half of the year 2000. It resulted from lower domestic crops, sta-

gnation on world markets and still limited possibilities of exports to eastern markets. The deepest decline concerned unprocessed crop products (grains, oilseeds and vegetables), dairy products and live animals. In case of sugar products, fruit concentrates, fresh and chilled fruits and mushroom products the value of exports increased.

Decline in import expenditure was caused by increase in imports of grains, oilseeds, certain dairy products (milk powder, butter and cheese), fish and products combined with decline in imports of majority of processed crop products (oils, margarine, sugar products, potato products and vegetables), and also coffee, tea, fresh fruits, tobacco and cigarettes. There was a significant decline of the contribution of tobacco products, coffee, tea and derivatives in the structure of imports, while the share of grains and grain products, milk and dairy products increased. In the first half of the year 2000 as compared to the first half of the previous year the deepest decline concerned the negative balance of trade grains and grain products and the positive balance of trade in dairy products. There was an improvement in the balance of trade in sugar and sugar products, animal products (excluding fish) and tobacco products.

Decline in imports of various products, particularly those competitive to domestic substitutes, to a great extent resulted from increase of the protection of internal market with enlargement of the list of products subject to licensing, quarterly allocation of preferential quotas, setting an upper limit for the volume of imported products for one licence. Moreover, as regards import outside preferential quotas, were subject to high bound rate of duties set by the WTO for meat, grains, butter, sugar and oilseed.

Regarding the structure of imports by country of origin none of significant changes were observed in the first half of the year 2000. The contribution of former USSR countries declined slightly from 27 to 26%, while the contribution of the EU reminded

at 46%. It has to be stressed here that the EU re-gained main position in Polish agricultural exports in 1998, following two years of the dominance of eastern market in the structure of sales. Similarly to the first half of 1999, the contribution of CEFTA and developing countries totalled 11 and 95 respectively, while the share of other developed countries increased negligibly from 6 to 7%. Relatively small changes in the structure of exports resulted from a similar decline of the volume channelled to all of the groups of countries (excluding developed countries).

The imports originating in developed countries (EU, EFTA and other) as well as in developing countries declined in the first half of the year 2000. Only the supplies from CEFTA and former USSR countries increased. Therefore their contribution increased from 9 and 2% to 11 and 4% respectively. The contribution of the EU increased from 48 to 49%, but in case of developing countries declined from 31 to 27%.

In effects a decline in the positive balance of trade with former USSR countries and EFTA was observed. The export revenue declined in a smaller extent than import expenditure in trade with other countries. Thus an improvement in the balance of trade was recorded. As regards other developed countries the balance turned positive to 29 mill USD. The largest deficit was observed in trade with developing countries and the EU.

Remaining regress on eastern markets and simultaneous lack of promotion activities in Polish exports combined with decline in domestic production of majority of the crops in the year 2000 will be mirrored in low level of agricultural exports in the second half of the year.

As compared to the second half of 1999 lower receipts on exports mainly concerned raw crop products (grains, oilseeds, vegetables and sugar, fruit products and vegetable fats). A downward tendency in exports of pork and pork products also reminded. The rise in exports concerned relatively small group of

products, mainly milk powder, chilled fruits and molasses. The decline in agricultural exports was accompanied with shrinking import expenditure mainly due to declining purchases of dairy products and also fruits and vegetables.

It is estimated that in the second half of the year 2000 as well exports as imports of agricultural products declined by 200 mill USD as compared to the relevant period of 1999. In the whole year 2000 the value of agricultural exports declined by about 300 mill USD and imports by some 310-320 mill USD. Reflecting that the negative balance of foreign trade in

the year 2000 slightly increased (by approx. 15 mill USD as compared to 1999) to about -699 mill USD.

According to preliminary forecast the negative balance of agricultural trade in the first half of the year 2001 is likely to remain close the level recorded in the first half of the year 2000 and would total some 435-440 mill USD. Both the import expenditure and export revenue would not differ significantly from those recorded in the first half of the current year.

The scope of Polish agricultural trade in the first half of the year 2001 will be under a slight influence by the agree-

ment on mutual liberalisation of trade between Poland and the EU to be implemented from the 1st of January 2001 onwards. It would result from already constituted structure of production in the 2000/01 season and also from a number of factors (mainly of qualitative nature) linked to the possibility of utilisation of enlarged preferential quotas on export side. Accordingly the abolishment of subsidies on exports to Poland will not support the utilisation of preferential quotas fixed for the EU exports to Poland. The outcomes of mutual liberalisation can be entirely assessed after at least six months after its implementation, i.e. in the second half of the year 2001.